

24-5/3
09 JAN 2024

УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ
ПРИЗРЕН

Прихваћено: 20.12.2023.г.

Орг. јед.	Бр. о.	Прилог	Вреднос.
04	780	—	—

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ
СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ
УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ У ПРИЗРЕНУ – ЛЕПОСАВИЋУ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Наставно-научно веће Учитељског факултета у Призрену са привременим седиштем у Лепосавићу, бр. 04-608, 02. октобра 2023. године, донело је одлуку да се образује Комисија за преглед и оцену докторске дисертације коју је мср Драган С. Ценић предао под насловом *Садржаји наставе природе и друштва у млађим разредима основне школе у Србији, од 1901. до 1946. године*, у саставу:

1. **Проф. др Владо Симеуновић**, редовни професор Педагошког факултета у Бјељини, Универзитета у Источном Сарајеву, ужа научна област Дидактика и Методика наставе природе и друштва, **председник**;
2. **Проф. др Слађана Видосављевић**, ванредни професор Учитељског факултета у Призрену – Лепосавићу, Универзитета у Приштини – Косовској Митровици, ужа научна област Методика наставе природе и друштва, **ментор**; и
3. **Проф. др Јасна Парлић Божовић**, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Приштини – Косовској Митровици, ужа научна област Педагогија, **члан**.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме, име једног родитеља и име: **Ценић, Стојан, Драган**

Датум и место рођења: **24. април 1979. године, Лесковац**

Основне студије:

Универзитет: **Универзитет у Приштини – Косовској Митровици**

Факултет: **Филозофски факултет у Приштини – Косовској Митровици**

Студијски програм: **Педагогија**

Година завршетка студија: **2005.**

Мастер академске студије:

Универзитет: **Универзитет у Нишу**

Факултет: **Педагошки факултет у Врању**

Студијски програм: **Мастер учитељ**

Година завршетка студија: **2013.**

Наслов завршног рада: ***Школа у природи и њене дидактичко-методичке специфичности***

Докторске студије:

Универзитет: **Универзитет у Приштини – Косовској Митровици**

Факултет: **Учитељски факултет у Призрену - Лепосавићу**

Студијски програм: **Методика наставе**

Година уписа: **2020/21.**

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Садржаји наставе природе и друштва у млађим разредима основне школе у Србији, од 1901. до 1946. године

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација кандидата Драгана Ценића има 175 страна основног текста, библиографију на 10 страна и 11 страна прилога. Рад је организован у пет поглавља: 1. Увод; 2. Теоријски оквир истраживања; 3. Методолошки оквир истраживања; 4. Резултати истраживања; 5. Закључна разматрања. Поголавља су систематично рашчлањена на већи број потпоглавља, чиме је структура рада додатно учвршћена, а читање рада олакшано. Рад садржи *Биографију, Изјаву о ауторству, Изјаву о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и Изјаву о коришћењу.*

1. Прво поглавље садржи четири потпоглавља у којима се анализира место и улога наставе природе и друштва у савременој основној школи, циљ и задаци наставе природе и друштва, савремени приступ настави и улога учитеља, као кључног чинилаца у настави природе и друштва.
2. Друго поглавље обухвата теоријски приступ проблему у коме је кроз три потпоглавља постављена основа за разумевање контекста који се истражује. То су: Историјски приступ интересовању за науку и наставу о природи и друштву; Друштвене, економске и културно-просветне прилике у Србији у 19. и почетком 20. века и Настава о природи и друштву у основним школама у Србији у другој половини 19. века.
3. У трећем поглављу изложен је методолошки приступ проблему, циљ и задаци истраживања, као и преглед досадашњих истраживања – настава о природи и друштву – хронолошки аспект.
4. Четврто поглавље је најобимније и најзначајније и у њему су резултати представљени хронолошки кроз поделу на два временска периода – пре и после 1918., а у сваком од ових периода заузет је проблемски приступ и анализирани су следећи фактори: документи и прописи, наставни планови програми, затим начин организације наставе, уџбеници и наставна средства, школски излети и компетенције учитеља.
5. У петом делу рада сажето су изведени главни закључци, указујући на крају овог поглавља у ком правцу би могла бити усмерена даља истраживања, када је у питању настава природе и друштва.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Овај рад усмерен је на анализу садржаја и начина реализације наставе природе и друштва у основним школама у Србији у првој половини 20. века. Рад је тако структуриран да у првом делу гради теоријски оквир за истраживање изабраног проблема. Тај оквир је у овом раду са једне стране хронолошки, са друге стране пружа увид у друштвени и културни контекст у коме се настава природе и друштва развијала почетком 20. века. Тако се читалац на почетку рада упознаје са савременим значајем наставе природе и друштва и потребом да се она истражује и хронолошки и трансферзално како би се добио бољи увид у динамику развоја, потенцијале и проблеме овог веома важног аспекта школског рада. Аутор нас затим враћа на саме почетке развоја научне мисли и имплементацију научних сазнања у процес образовања, са посебним освртом на српске научнике и педагоге који овај процес подстичу и убрзавају. Тек у периоду након ослобођења Србије од Турака, 1878. године, стварају се услови и за развој просвете и културе. У анализи ових кретања аутор се фокусира на културно-просветне прилике и на друштвене, просветне и законске подстицаје развоја школског система. Иако спор и спорадичан, процес развоја школа у овом периоду је константан и тако полако доводи до све повољнијих услова за развој школа. Усвајају се нови наставни планови и програми у народним школама, а уочавају се нови наставни предмети о природни и друштву. Године 1899. доноси се наставни план и програм по коме ће сенастава реализовати током првих деценија 20. века. У овом делу рада аутор нас упознаје са наставом природе и друштва и њеним садржајима, не само кроз законску регулативу, него и кроз анализу стања уџбеника и наставних средстава и начином реализације наставе у наставним предметима упознавања природе и друштва.

Тако је аутор осликао целокупни контекст друштвени, културни и просветни у коме ће се настава природе и друштва развијати у првој половини 20. века, док је слика савременог стања постављена као резултат њеног развоја и подстицај за даљи развој.

Најзначајнији део свој рада аутор је поделио на два велика поглавља која су дефинисана на основу хронолошког развоја наставе природе и друштва, те се први део односи на период од 1901. до 1918. године, а други на период од 1918. до 1946. године. У оба поглавља аутор анализира званичне документе везане за школску регулативу укључујући законска акта, разне прописе, извештаје и наставне планове. Увид у реализацију наставе о природи и друштву остварен је анализом службених бележака школских надзорника. Они су детаљно оцењивали рад учитеља и квалитет реализације наставе о природи и друштву, те се из њихових коментара може закључити да су рад у школама током прве половине 20. века, тиме и наставу о природи и друштву, обележили тешки материјални услови и лоша организација наставе, недовољна стручност учитеља и застареле методе учења, недостатак уџбеника и наставних средстава, који су били израз општег сиромаштва у свим сегментима друштва. Ипак, анализирајући стање уџбеника, коришћење методичких поступака, израду наставних средстава, аутор долази до података да је то било време када су многи педагошки радници, учитељи и школски надзорници са великим ентузијазмом и посвећеношћу приступали наставном педагошком раду и били узори својим колегама и генерацијама које долазе. На крају, аутор износи преглед развоја наставних садржаја кроз истраживани период који се показује у сталној диференцијацији предмета у области природе и друштва и богаћења њихових садржаја, у настојањима да садржаји структурирају на такав начин да прате природну логику наука и да се повезују са окружењем у којем дете живи.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Станојевић, Д., Ценић, Д. (2013). Рад у паровима и постигнуће ученика у разредној настави, *Образовна технологија*, 2, 169 – 178. (M53)
2. Дејковић, Н., Ценић, Д. (2013). Специфичности уџбеника за српски језик и књижевност, *Методичка пракса*, 13(3), 403 – 410. (M53)
3. Ценић, Д., Милановић, А. (2014). Примена иновативних наставних метода за повећање постигнућа ученика путем акционог истраживања, *Зборник радова са међународне конференције Eduvision 2014, Slobodni pristupi poučevanje prihajajočih generacij*, 418 – 427, ISBN: 978-961-93662-3-3.(M33)
4. Ценић, Д., Петровић, Ј. (2017). Interest in science and science subjects teaching – historical perspective (Историјски приступ интересовању за науку и наставу о природи и друштву). *Facta Universitatis, Series: Teaching, Learning and Teacher Education*, 1(1), 43 – 57. DOI: <https://doi.org/10.22190/FUTLTE170501005C> (M53)
5. D. Cenić, J. Petrović, S. Cenić, (2018). The most important motivation factors for knowledge acquisition and successful learning (Najznačajniji faktori motivacije u procesu saznavanja i uspešnog učenja) *Facta Universitatis, Series: Teaching, Learning and Teacher Education*, 2(2), 149 – 159. DOI: <https://doi.org/10.22190/FUTLTE1802149C> (M53)
6. Stanojević, D., Cenić, D., Cenić, S. (2018). Application of computers in modernization of teaching science (Примена рачунара у модернизацији наставе природе и друштва) *International journal of cognitive research in science, engineering and education (IJCRSEE)*, 6(2), 89 – 104. <https://doi.org/10.5937/ijcrsee1802089S> (M51)
7. Парлић-Божовић Ј., Ценић, Д., (2021). Традиционални и иновативни модели организације наставе у условима трајања пандемије Ковида-19, *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини*, 51(2), 339 – 360. <https://doi.org/10.5937/ZRFFP51-32282> (M51)
8. Ценић Д., Видосављевић С., (2022). Примена интегративног модела развијајуће наставе у предмету природа и друштво. *Баштина* 57, 475-487. <https://doi.org/10.5937/bastina32-38653> (M51)
9. Novković Cvetković, B., Arsić, Z., & Cenić, D. (2022). Attitudes of Teachers to Using Information and Communication Technology in Teaching – Advantages and Obstacles. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education (IJCRSEE)*, 10(2), 69–76. <https://doi.org/10.23947/2334-8496-2022-10-2-69-76> (M51)
10. Milić S., Simeunović V., Cenić D. (2023). Will the Covid-19 crisis encourage the transition of universities to Education 4.0?. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*. 38(3–4). (у штампи) (M51)
11. Cenić, D. S., Milosavljević Đukić, T., Stojadinović, A. M., & Spasić Stošić, A. D. (2023). Outdoor Education: Perspectives of Teachers and Students in the Context of School in Nature as an Innovative Approach in Education. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education (IJCRSEE)*, 11(3), 497–510. <https://doi.org/10.23947/2334-8496-2023-11-3-497-510> (M23)

VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Најзначајнији резултати овог истраживања указали су на то да се овај важан аспект основношколске наставе развијао у изузетно тешким условима и да је био праћен тешкоћама на свим нивоима рада. Законски прописи у области школе, током целокупног периода доста су варирали, били су примерени и адекватни у односу на потребе друштва али су у често били недостижни. Наставне предмете из области природе и друштва нису пратили адекватни уџбеници и одговарајућа методичка упутства, те је реализација садржаја била изазовна, а настава се изводила са веома промењивим квалитетом, поготову у периоду када су у школама радили недовољно стручни учитељи.

Истраживање је показало и да су просветни органи на простору Србије настојали да развијају основну школу и да подстичу просвећивање широких слојева у складу са друштвеним, економским и културним приликама, као и да су многи педагошки радници укључујући учитеље и просветне надзорнике улагали много труда у побољшање квалитета наставе и реализације садржаја у области природе и друштва. Иако су политичке, економске и просветне прилике имале изузетан утицај, показало се да и индивидуално залагање има велики значај. Оно што је итекако важно, истраживање наставе природе и друштва кроз овај историјски период, помогло је пре свега и у евидентирању архивске грађе која се односила на законске документе и прописе у области основне школе, што је битно за будуће истраживаче; затим у откривању извора који се односе на наставне предмете из области природе и друштва са методичким упутствима за њихову реализацију и, у упознавању са образовањем учитеља и њихове стручности за реализацију предмета у оквиру наставе природе и друштва.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Ово истраживање представља оригиналан приступ изучавању наставе у Србији из историјске перспективе. Како ово поље, до сада, није довољно проучавано, рад који је пред нама представља значајан допринос расветљавању процеса разоја наставе и наставних планова из области природе и друштва у основним школама у Србији. Ово истраживање има вредност и у смислу очувања националне баштине, и одавања признања педагошким радницима који су улагали велике напоре да би постигли здраво и модерно друштво. Са друге стране, ово истраживање има вредност јер указује на узрочно-последичне повезаности деловања различитих актера у процесу наставе, на значај ангажовања појединаца и различитих организационих структура на пољу образовања.

Само истраживање је добро структурирано и одговара садржајним и методолошким захтевима израде научног рада уопште и специфичностима теме коју истражује. Налази у раду изнесени су јасно, прецизно и систематично уз коришћење адекватне научне терминологије.

Комисија **позитивном оценом** оцењује начин приказа и тумачења резултата

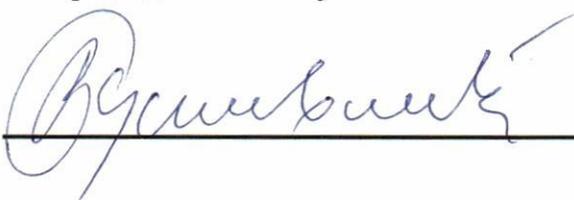
током овог истраживања.

IX ПРЕДЛОГ:

На основу анализе рада који је пред нама, и закључцима који је комисија донела, предлаже се Научно-наставном већу Учитељског факултета у Призрену – Лепсавић, Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, да **усвоји позитивну оцену докторске дисертације** под насловом *Садржаји наставе природе и друштва у млађим разредима основне школе у Србији, од 1901. до 1946. године*, те да кандидату Драгану Ценићу одобри јавну одбрану рада.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. Проф. др Владо Симеуновић, редовни професор – председник комисије

2. Проф. др Слађана Видосављевић, ванредни професор – ментор

3. Проф. др Јасна Парлић-Божовић, редовни професор – члан